

Učinkovitost javnozdravstvenih akcija i njihova refleksija u kliničkoj praksi

Effectiveness of Public Health Actions and their Effects in Clinical Practice

IVAN PEČIN^{3,4,5}, ANA JELAKOVIĆ^{1,2,3}, JOSIPA JOSIPOVIĆ^{3,6,7}, VALERIJA BRALIĆ LANG^{3,5},
OLGICA VELKOVSKI⁸, ANDREJ BELANČIĆ^{2,3,9}, BOJAN JELAKOVIĆ^{1,3,5}

¹Zavod za nefrologiju, arterijsku hipertenziju, dijalizu i transplantaciju, KBC Zagreb; ²Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet; ³Hrvatska liga za hipertenziju, Zagreb; ⁴Zavod za bolesti metabolizma, KBC Zagreb; ⁵Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet; ⁶Zavod za nefrologiju i arterijsku hipertenziju, KBC Sestre milosrdnice, Zagreb; ⁷Hrvatsko katoličko sveučilište, Medicinski fakultet, Zagreb; ⁸Ljekarne zagrebačke županije; ⁹Zavod za kliničku farmakologiju, KBC Rijeka

SAŽETAK _____ Arterijska hipertenzija, prisutna u više od polovine odrasloga stanovništva Republike Hrvatske, vodeći je rizični čimbenik za kardiovaskularne, cerebrovaskularne i bubrežne bolesti. S obzirom na njezin često asimptomatski tijek, rano otkrivanje i edukacija građana imaju ključnu ulogu u prevenciji. Hrvatska liga za hipertenziju (HLH), kroz trajnu javnozdravstvenu kampanju „Lov na tihog ubojicu“ i dvije sestrinske podakcije „Znaš li svoj broj?“ i „Misija 70/26“ uspješno provodi široko dostupne preventivne akcije i zdravstvenu edukaciju. „Lov na tihog ubojicu“ traje bez prekida od 2019. godine, a u tri posljednje godine provedeno je više od 50 javnozdravstvenih akcija u 18 gradova, s više od 20 000 obavljenih individualnih pregleda i značajnim brojem novootkrivenih slučajeva arterijske hipertenzije, dislipidemije i šećerne bolesti. HLH koristi multidisciplinarni pristup te kombinira edukaciju, preventivne preglede i digitalnu prisutnost putem mrežnih stranica, *newslettera* i društvenih mreža. Mrežne stranice bilježe više od 5 000 individualnih posjeta godišnje, a *newsletteri* s visokim postotkom otvaranja dodatno jačaju informiranost. Akcije se sve više reflektiraju u kliničkoj praksi, osobito kroz veći broj samoinicijativnih pregleda, ranije dijagnoze kod mlađih osoba i bolju adherenciju na terapiju. Unatoč ograničenim resursima HLH pokazuje da se modelom zasnovanim na stručnosti, suradnji i pristupu zajednici mogu postići rezultati koji su postali uzor europskim praksama. U budućnosti se preporučuje sustavno prikupljanje podataka, digitalna integracija, trajna edukacija zdravstvenih djelatnika i uključivanje ovih kampanja u nacionalnu strategiju borbe protiv kroničnih nezaraznih bolesti.

KLJUČNE RIJEČI: arterijska hipertenzija, javnozdravstvene kampanje, rizični čimbenici, prevencija, digitalna prisutnost, dislipidemija, šećerna bolest, kardiovaskularne bolesti, zdravstvena pismenost

SUMMARY _____ Arterial hypertension, present in more than half of the adult population of the Republic of Croatia, is a leading risk factor for cardiovascular, cerebrovascular and renal diseases. Given its often asymptomatic progression, early detection and education play a key role in prevention. The Croatian League for Hypertension (HLH), through the ongoing public health campaign „Hunting for the Silent Killer“ and two sub-campaigns: „Do you Know your Number?“ and „Mission 70/26“, successfully implement widely available preventive actions and health education. „Hunting for the Silent Killer“ has been ongoing since 2019, and in the last three years, more than 50 public health actions have been carried out in 18 cities, with over 20,000 individual exams performed and a significant number of newly discovered cases of arterial hypertension, dyslipidemia and diabetes. The HLH uses a multidisciplinary approach and combines education, preventative exams and a digital presence through websites, newsletters and social media. The websites record more than 5,000 individual visits per year, and newsletters with a high frequency of visits further strengthen awareness. The actions are increasingly reflected in clinical practice, especially through a higher number of self-initiated check-ups, earlier diagnosis in younger people and better adherence to therapy. Despite limited resources, the HLH shows that a model based on expertise, collaboration and a community approach can achieve results that have become a model for European practices. It is advisable that future channels involve systematic data collection, digital integration, ongoing education of health professionals, and the inclusion of these campaigns in the national strategy for the fight against chronic non-communicable diseases.

KEY WORDS: arterial hypertension, public campaigns, risk factors, prevention, digital presence, dyslipidemia, diabetes, cardiovascular diseases, health literacy

Uvod

Arterijska hipertenzija predstavlja ključni javnozdravstveni izazov današnjeg društva, s obzirom na njezinu veliku prevalenciju i snažnu povezanost s kardiovaskularnim, cerebrovaskularnim i bubrežnim bolestima (1). Više od 50 % odrasle populacije Hrvatske boluje od povišenoga arterijskog tlaka (2), što ovu bolest čini ne samo najčešćom već i jednom od najslabije kontroliranih kroničnih stanja u populaciji. Rano otkrivanje i odgovarajuća kontrola arterijske hipertenzije igraju ključnu ulogu u prevenciji smrtonosnih ishoda poput infarkta miokarda, moždanog udara, zatajenja srca i bubrega (3). Istovremeno, arterijska hipertenzija često djeluje tiho i neprimjetno, bez izraženih simptoma, čime dodatno povećava rizik od kasnog postavljanja dijagnoze i početka liječenja.

Upravo iz tih razloga Hrvatska liga za hipertenziju (HLH) prepoznala je važnost proaktivnog djelovanja u zajednici (4). Kao nacionalna stručna platforma koja okuplja vodeće stručnjake iz nefrologije, kardiologije, endokrinologije, interne medicine, kliničke farmakologije i javnoga zdravstva, ali i ljekarnike, nutricioniste, kineziologe i psihologe, HLH sustavno provodi edukativne i preventivne kampanje. Kroz brojne javnozdravstvene akcije nastoji informirati građane o važnosti redovitih pregleda (5), kontrole arterijskoga tlaka i promjene životnih navika. Javnozdravstvena akcija „Lov na tihog ubojicu“ sa svoje dvije sestrinske podakcije „Znaš li svoj broj?“ i „Misija 70/26“ ogledni su primjeri kako se konkretnim akcijama i suradnjom s lokalnim zdravstvenim ustanovama i lokalnim upravama može doprijeti do velikog broja ljudi, povećati zdravstvenu pismenost i potaknuti pozitivne promjene u ponašanju prema vlastitom zdravlju.

Epidemiologija i rizični čimbenici

Arterijska hipertenzija, kao vodeći čimbenik rizika za razvoj kardiovaskularnih bolesti, prisutna je u više od 50 % odraslih osoba u Hrvatskoj, što ovu problematiku čini izrazito važnom za zdravstveni sustav i širu zajednicu. Osim arterijske hipertenzije, prisutni su i brojni drugi rizični čimbenici poput dislipidemije (povišene razine masnoća u krvi), pretilosti, šećerne bolesti (posebno tipa 2) te kronične bubrežne bolesti (6). Ta stanja često se pojavljuju istodobno, stvarajući tzv. sindemiju, odnosno istodobnu prisutnost više bolesti koje međusobno pojačavaju štetan učinak. Upravo ta međusobna povezanost značajno povećava ukupni kardio-reno-metabolički rizik i ubrzava napredovanje bolesti. Osim što se rizični čimbenici često preklapaju, dodatni izazov predstavlja niska razina zdravstvene pismenosti u općoj populaciji. Mnogi građani nisu svjesni vlastitoga zdravstvenog stanja, ne prepoznaju simptome ili ne znaju interpretirati rezultate osnovnih mjerenja poput arterijskoga tlaka, šećera ili kolesterola. Još jedan ključan problem je slab odaziv na organizirane preventivne preglede i nedovoljna adherencija na propisanu terapiju. Čak

i kada se postavi dijagnoza, mnogi bolesnici ne uzimaju lijekove redovito, ne mijenjaju životne navike i ne prate preporučene kontrole, što umanjuje učinak terapije. Svi ovi čimbenici zajedno čine problem složenim i zahtijevaju multidisciplinarni pristup koji uključuje ne samo liječenje već i edukaciju, motivaciju i sustavnu podršku bolesnicima.

Uloga Hrvatske lige za hipertenziju

Hrvatska liga za hipertenziju od svog osnutka 2021. godine postala je središnja platforma za povezivanje stručnih društava, udruga i društava bolesnika, akademske zajednice te javnozdravstvenih institucija u zajedničkom cilju – borbi protiv arterijske hipertenzije i s njom povezanih rizičnih čimbenika. Pod vodstvom akademika Bojana Jelakovića i prof. dr. sc. Ivana Pećina HLH je prepoznat kao glavni inicijator edukativnih i preventivnih aktivnosti usmjerenih na promicanje zdravlja i rano otkrivanje kroničnih nezaraznih bolesti ne samo u Hrvatskoj nego i Europskoj uniji, pa i nekim prekooceanskim državama poput Brazila i Australije.

U razdoblju od četiri godine Hrvatska liga za hipertenziju intenzivirala je javnozdravstvenu akciju „Lov na tihog ubojicu“ koja je počela i neprekidno traje od 2019. godine (7). Sama akcija Lova, a osobito podakcije „Znaš li svoj broj?“ i „Misija 70/26“ nisu samo medijski uspješne inicijative, već sustavno osmišljeni programi sa snažnom znanstvenom i kliničkom podlogom. Ove akcije potiču građane na kontrolu arterijskoga tlaka, razine šećera u krvi, kolesterola, istovremeno pružajući savjetovanja sa stručnjacima i distribuirajući edukativne materijale. Hrvatska liga za hipertenziju se pritom nije ograničila na velike gradove, već je kroz mobilne timove i suradnju s lokalnim zajednicama doprla i do zabačenih ruralnih sredina te ranjivih skupina kojima je zdravstvena zaštita manje dostupna.

Posebno treba istaknuti multidisciplinarni pristup koji HLH zagovara – kampanje uključuju liječnike obiteljske medicine, nefrologe, kardiologe, farmakologe, diabetologe, nutricioniste, medicinske sestre, patronažne sestre, ljekarnike, kineziologe, psihologe, psihijatre, studente medicine, učenice srednjih medicinskih škola. Time se stvara sveobuhvatan okvir skrbi i informiranja, što rezultira većom učinkovitosti i prihvaćanjem preporuka u općoj populaciji. Djelovanje HLH-a nije ograničeno samo na terensku akciju, već uključuje i znanstvene skupove, stručne publikacije, smjernice za kliničku praksu i stalno usavršavanje zdravstvenih radnika, čime se Hrvatska liga za hipertenziju profilirala kao ključni akter u nacionalnoj borbi protiv arterijske hipertenzije i srodnih bolesti pogubnih za kardio-reno-neuro-metaboličko zdravlje.

Analiza provedenih kampanja

U razdoblju od 2021. do 2024. godine Hrvatska liga za hipertenziju provela je više od 50 javnozdravstvenih akcija u uku-

pno 18 gradova i nekoliko sela diljem Hrvatske, što ovu inicijativu čini jednom od najaktivnijih i najopsežnijih kampanja usmjerenih na prevenciju kardio-reno-neuro-metaboličkih bolesti u zemlji. Naročit značaj ovih aktivnosti je dolazak do zajednica koje su geografski udaljene ili imaju slabiju dostupnost zdravstvene skrbi.

Tijekom navedenih akcija obavljeno je više od 20 000 individualnih pregleda, pri čemu su sudionici imali mogućnost mjerenja arterijskoga tlaka, razine šećera u krvi, kolesterola, ali i antropometrijskih mjerenja poput indeksa tjelesne mase. Posebno je značajno što je kod velikog broja ispitanika prvi put dijagnosticirano povišenje jednog ili više parametara – bilo da je riječ o arterijskoj hipertenziji, hiperglikemiji ili dislipidemiji. Ti nalazi ukazuju na velik broj osoba koje nisu bile svjesne vlastitoga zdravstvenog rizika te potvrđuju važnost dostupnosti takvih programa probira.

Akcije se mogu podijeliti u dvije skupine. Prva skupina, o kojoj je do sada bilo riječi, a usmjerena je na provjeru osnovnih čimbenika rizika te edukativno-savjetodavne razgovore koji se provode na javnim prostorima (trgovi, ulice, trgovački centri) naziva se „Mali lov“. Za razliku od toga, u drugoj vrsti akcija, u tzv. „Velikom lovu“, mobilni tim Hrvatske lige za hipertenziju odlazi u zabačene i udaljene krajeve Hrvatske gdje je zdravstvena skrb nedostupna i tada tijekom nekoliko dana provodi cjelokupne preventivne preglede na koje je pozvano ukupno stanovništvo određenog sela ili otoka. U „Velikome lovu“ onima koji se odazovu pregledu, a odaziv je uvijek odličan, određuju se svi čimbenici rizika za kardio-reno-metaboličko zdravlje, snima se EKG, mjeri brahijalni i centralni tlak, mjeri se krutost krvnih žila i određuje biološka dob, korištenjem metaboličke vage određuje se sastav tijela i provodi se intenzivna edukacija. Obrada uzoraka krvi i mokraće radi se u centralnome laboratoriju u KBC-u Zagreb. Rezultati svih pretraga dostavljaju se nadležnim lokalnim liječnicima, a kada ih nema, načelnicima općina tako da ih liječnici i bolesnici odmah mogu koristiti za svoje potrebe kako bi unaprijedili skrb za zdravlje. U slučaju potrebe daljnje obrade Hrvatska liga za hipertenziju pomaže da se adekvatna pomoć i skrb nastave. Dobiveni rezultati temelj su i znanstvenih radova što je drugi važan aspekt ovih akcija. Treći, jednako važan dio je što na taj način mlade kolegice i mladi kolege, osobito studenti medicine, tako imaju mogućnost učenja raznih elemenata buduće profesije, ali još važnije spoznajom o uvjetima gdje i kako žive ti ljudi razvijaju empatiju. „Velikim lovovima“ obuhvatili smo većinu udaljenih otoka, zabačena sela poput, primjerice, selo Majur u srcu Banije ili selo Bebrinu u Slavoniji, koje je prvo kao općina službeno postalo partner Hrvatske lige za hipertenziju. Osim dijagnostičke komponente, kampanje HLH-a obuhvaćale su dakle i edukativnu dimenziju. Sudionici su imali priliku razgovarati s liječnicima različitih specijalnosti, uključujući nefrologe, kardiologe, interniste, dijabetologe,

nutricioniste te kliničke farmaceute, ali i psihologe i kineziologe. Time je svakom sudioniku osigurano individualizirano savjetovanje i preporuke za daljnje korake. Također, građanima su dijeljeni informativni materijali prilagođeni različitim dobnim skupinama, a organizirani su i edukativni sadržaji za djecu i mlade. Važno je istaknuti da su brojne akcije bile popraćene lokalnim medijskim izvještajima, čime je dodatno povećana svijest o važnosti prevencije, tj. dodatno povećana zdravstvena pismenost.

Hrvatska liga za hipertenziju je kroz ove kampanje ne samo povećala vidljivost svojih aktivnosti već je stvorila snažnu poveznicu između javnozdravstvenog rada i kliničke prakse doprinoseći uspostavi modela ranog otkrivanja bolesti koji se može primijeniti i u drugim zdravstvenim područjima.

Učinkovitost i percepcija u javnosti

Prema evaluacijskim podacima HLH-a, čak 78 % ispitanika izrazilo je namjeru da nakon javnozdravstvene akcije promijene barem jednu nezdravu naviku, što predstavlja značajan pokazatelj uspješnosti kampanja u poticanju pozitivnih zdravstvenih ponašanja. Ovaj postotak, premda se temelji na subjektivnoj procjeni sudionika, odražava rastuću svijest o važnosti preventivnog djelovanja i osobne odgovornosti za zdravlje. Posebno je ohrabrujuće što se uočava povećan odaziv mlađe populacije, uključujući studente i mlade zaposlene osobe, koji ne samo da sudjeluju u mjerama prevencije već često djeluju kao promotori zdravlja unutar svojih zajednica.

Sudjelovanje mladih doprinosi promjeni zdravstvene kulture jer upravo su oni nositelji budućih obrazaca ponašanja i navika. Organizirani edukativni sadržaji, interaktivne radionice i pristupačna komunikacija ključni su za uspješno uključivanje te dobne skupine. U tom smislu, Hrvatska liga za hipertenziju uložila je značajan trud u prilagodbu edukativnih materijala različitim dobnim i obrazovnim razinama, čime se povećala učinkovitost prijenosa znanja.

Medijski nastupi i prisutnost na društvenim mrežama dodatno su povećali vidljivost HLH-a u javnom prostoru, a kampanje su često prenosile poruke stručnjaka na jasan i pristupačan način. Takav pristup ne samo da informira javnost već stvara povjerenje u struku i povećava spremnost građana na aktivno uključivanje u zdravstvenu zaštitu. Prepoznatljivost HLH-a kao stručno-javne platforme dodatno je ojačana suradnjom s drugim relevantnim institucijama i organizacijama, čime se stvara mreža podrške nužna za dugoročnu održivost javnozdravstvenih aktivnosti. Dodatnu vrijednost i prodornost u plasiranju poruka kampanje donijeli su ambasadori Hrvatske lige za hipertenziju – Tatjana Cameron Tajči, Nikša Kaleb, Juraj Šebalj, Tomislav Bralić, Adam Končić i liječnik Natko Beck. Oni svojim javnim djelovanjem, ali i porukama s velikih *billboarda* i *citylight* plakata u gradovima, pozivaju na provjeru svojih brojeva

skrećući pozornost na činjenicu kako povišen arterijski tlak i kolesterol ubijaju!

U kontekstu modernih javnozdravstvenih pristupa (8), digitalni alati i *online* platforme postaju nezaobilazna komponenta u komunikaciji sa širom populacijom. Hrvatska liga za hipertenziju prepoznala je potencijal digitalnih kanala u širenju poruka o prevenciji i zdravlju, što je rezultiralo značajnim porastom interesa za vlastito zdravlje putem mrežnih stranica i *newsletter* komunikacije.

Tijekom razdoblja od godine dana mrežne stranice povezano s kampanjama HLH-a zabilježile su ukupno 5 316 posjeta, s izraženim porastom u razdobljima intenzivne terenske aktivnosti i pojačane medijske prisutnosti. Najveći broj posjeta zabilježen je u travnju i svibnju, s vrhuncima 21. travnja, 4. svibnja i 17. svibnja 2025., što jasno korelira s održanim javnozdravstvenim akcijama. Dodatni porasti u digitalnoj aktivnosti primijećeni su i u lipnju, srpnju, rujnu, listopadu i studenom 2024., u skladu s planiranim kampanjama, čime se potvrđuje učinkovitost koordinirane *offline* i *online* strategije.

Uz mrežne stranice Hrvatska liga za hipertenziju je razvila i sustav *newslettera* koji korisnicima omogućuje jednostavno informiranje o nadolazećim akcijama, znanstvenim skupovima i edukativnim materijalima (9). Distribuiran je velik broj *newslettera* s prosječnom stopom otvaranja više od 40 %, što nadmašuje prosjek za zdravstvene kampanje u regiji. *Newsletteri* su sadržavali najave događanja, poveznice na stručne članke, savjete za prevenciju i pozive na sudjelovanje, a posebno su bili učinkoviti u motiviranju građana na prijavu za preglede i interakciju s kampanjama.

Digitalna prisutnost Hrvatske lige za hipertenziju, koja uključuje i aktivno vođene profile na društvenim mrežama, omogućuje dvosmjernu komunikaciju s korisnicima te kontinuirano širenje zdravstvenih poruka. Takav model pristupa omogućava HLH-u ne samo da proširi svoj doseg već i da u stvarnom vremenu prati interese građana, prilagodi komunikaciju i dodatno ojača svoju ulogu kao pouzdanog izvora informacija o prevenciji i liječenju hipertenzije i srodnih rizičnih čimbenika.

Refleksija u kliničkoj praksi

Postavlja se ključno pitanje: vide li se rezultati ovih akcija u svakodnevnoj praksi? Odgovor je – da, iako s određenim ograničenjima. Višegodišnje iskustvo stručnjaka iz nefroloških, endokrinoloških (osobito onih za dislipidemije) i kardioloških ambulanti u Zagrebu, Osijeku i Rijeci upućuje na nekoliko pozitivnih trendova koji se mogu povezati s provedenim javnozdravstvenim kampanjama Hrvatske lige za hipertenziju. Prvo, sve je češći slučaj da pacijenti samoinicijativno dolaze na preglede liječnicima obiteljske medicine, a potom specijalistima i supspecijalistima ako je potrebno, motivirani informacijama koje su primili tijekom javnih ak-

cija. Takav porast samosvijesti o zdravlju, posebice kod osoba koje ranije nisu imale naviku redovitih kontrola, pokazuje da edukativni elementi kampanja imaju konkretan odjek u zajednici.

Drugo, stručnjaci uočavaju blag, ali značajan porast u ranom otkrivanju arterijske hipertenzije kod mlađe populacije, osobito među osobama mlađima od 40 godina. Ovaj pomak osobito je važan jer se arterijska hipertenzija kod mladih često zanemaruje ili ostaje nedijagnosticirana zbog nepostojanja simptoma, a rana dijagnoza omogućuje raniju intervenciju i prevenciju kasnijih komplikacija. Liječnici također svjedoče o većoj otvorenosti bolesnika za razgovor o promjenama životnog stila, uključujući poboljšanje prehranbenih navika, povećanje tjelesne aktivnosti i prestanak pušenja. Treće, opaža se i nešto bolja adherencija – bolesnici češće uzimaju propisane lijekove, prate preporučene kontrole i iskazuju veći interes za razumijevanje svoje dijagnoze. Važno je istaknuti da je ova promjena u ponašanju rezultat kombinacije izravnog kontakta sa stručnjacima tijekom akcija, jasno predstavljenih informacija i osjećaja podrške koju bolesnici primaju. Premda još nema opsežnih longitudinalnih studija koje bi potvrdile dugoročni učinak, ovi prvi klinički pokazatelji ukazuju na to da su takve kampanje vrijedan alat u integriranoj skrbi za kronične bolesnike. Njihova implementacija ne bi trebala ostati izolirani napor entuzijastičnih timova, već postati sustavni dio zdravstvene politike usmjerene na prevenciju i ranu intervenciju.

Usporedba s europskim i svjetskim modelima

Statistički podatci ukazuju da su kardiovaskularne bolesti i moždani udari među vodećim uzrocima smrti i invaliditeta u svijetu (10), a globalna opterećenost kroničnim nezaraznim bolestima potvrđena je i kroz podatke studije Global Burden of Disease (11). Usporedba aktivnosti HLH-a s europskim smjernicama za prevenciju kardiovaskularnih bolesti pokazuje da hrvatski model, iako financijski ograničen, ostvaruje ciljeve usporedive s europskom praksom (12). Uspjeh Hrvatske lige za hipertenziju (4) postaje još dojmljiviji kada ga stavimo u kontekst europskih javnozdravstvenih praksi. U državama poput Italije, Francuske i Španjolske (12) takve kampanje u pravilu vode nacionalni instituti za javno zdravstvo ili visoko specijalizirane državne agencije, koje raspolažu s višestruko većim budžetima i imaju snažnu institucionalnu podršku. U tim zemljama javnozdravstvene intervencije često su dio nacionalnih strategija, a njihova se provedba oslanja na centralizirane resurse, uključujući mreže lokalnih zdravstvenih ustanova, specijaliziranih timova i naprednu logističku infrastrukturu.

Za razliku od toga, hrvatski model javnozdravstvenih akcija temelji se na visokom stupnju profesionalne posvećenosti, entuzijazma i suradnje među različitim strukama. Hrvatska

liga za hipertenziju je razvila vlastitu mobilnu infrastrukturu oslanjajući se na partnerstva s lokalnim zajednicama, civilnim sektorom i medicinskim ustanovama. Unatoč ograničenim financijskim sredstvima akcije Hrvatske lige za hipertenziju postale su prepoznatljiv brend u javnom prostoru, što svjedoči o učinkovitosti komunikacijskih strategija i snažnom angažmanu uključenih stručnjaka.

Osim toga, hrvatski pristup naglašava fleksibilnost i multidisciplinarnost (13) – u kampanjama sudjeluju ne samo liječnici već i klinički farmaceuti, ljekarnici, medicinske sestre, nutricionisti, kineziolozi, studenti, učenice, svi redom volonteri, stvarajući integrirani model skrbi i informiranja. Važno je napomenuti da su HLH kampanje često uspješno koordinirane u suradnji s lokalnim vlastima, obrazovnim institucijama i sportskim klubovima, čime se dodatno povećava njihov doseg i prihvaćenost.

Kada se sve to uzme u obzir, jasno je da HLH, iako djeluje u manjem sustavu s vrlo ograničenim sredstvima, uspijeva generirati rezultate koji su usporedivi, a u nekim segmentima i inovativniji od onih u znatno financijski moćnijim sustavima. Hrvatski model tako predstavlja primjer kako posvećenost, stručnost i lokalna umreženost mogu kompenzirati manjak institucionalne potpore i osigurati stvarni javnozdravstveni učinak (14, 15).

Preporuke za budućnost

Da bi se učinci kampanja još više reflektirali u kliničkoj praksi, potrebno je:

- Sustavno prikupljati podatke o sudionicima i njihovu kasnijem kontaktu sa zdravstvenim sustavom. To uključuje stvaranje baze podataka koja omogućuje praćenje zdravstvenog statusa ispitanika kroz vrijeme, identifikaciju pozitivnih ishoda i pravovremenu intervenciju u slučaju pogoršanja. Korištenje jedinstvenih identifikatora može pomoći u povezivanju podataka s elektroničkim zdravstvenim kartonima te olakšati analizu trendova i učinkovitosti intervencija.
- Uspostaviti trajne edukativne platforme za ljekarnike, liječnike obiteljske medicine i medicinske sestre. Ove platforme trebaju biti lako dostupne, redovito ažurirane te temeljene na najnovijim znanstvenim spoznajama. Edukacije bi trebale uključivati primjere iz prakse, interaktivne sadržaje i mogućnosti za razmjenu iskustava među kolegama. Dodatno, poticanje interdisciplinarnе suradnje kroz ove platforme može ojačati timski pristup u skrbi za kronične nezarazne bolesnike.
- Povezati javnozdravstvene akcije s e-kartonom bolesnika. Integracijom podataka s terena u službene zdravstvene evidencije postiže se bolja preglednost, omogućuje kontinuirana skrb i smanjuje se fragmentacija podataka. Na taj način rezultati kampanja ne ostaju izolirani, već postaju dio sveobuhvatnoga zdravstvenog profila pojedinca, čime

se povećava vjerojatnost za pravovremenu dijagnozu i odgovarajuću terapiju.

- Učiniti kampanje dijelom nacionalne strategije borbe protiv kroničnih nezaraznih bolesti. Formalnim uključivanjem javnozdravstvenih akcija u strateške dokumente osigurava se njihova održivost, financiranje i institucionalna podrška. Također, time se potvrđuje vrijednost lokalnih inicijativa kao sastavnog dijela šire zdravstvene politike te se otvara prostor za širu primjenu modela HLH-a na razini cijelog sustava.

Zaključak

Javnozdravstvene akcije Hrvatske lige za hipertenziju nisu samo promotivne manifestacije, već predstavljaju konkretan doprinos u otkrivanju i kontroli ključnih rizičnih čimbenika koji pridonose razvoju kardio-reno-metaboličkih bolesti. Kroz niz organiziranih akcija koje uključuju mjerenje arterijskoga tlaka, šećera u krvi, kolesterola, izračun indeksa tjelesne mase te savjetovanja s liječnicima, ljekarnicima i nutricionistima, ove inicijative omogućuju građanima izravnu i besplatnu zdravstvenu procjenu na terenu. Posebna vrijednost tih aktivnosti leži u njihovoj dostupnosti – ne samo u urbanim sredinama već i u manjim i ruralnim zajednicama, gdje su zdravstvene usluge često teže dostupne. Dugoročni cilj je smanjenje broja nedijagnosticiranih i neliječenih slučajeva arterijske hipertenzije, dislipidemije, šećerne bolesti i kronične bubrežne bolesti te povećanje zdravstvene pismenosti (16, 17). Iako puni klinički potencijal ovih akcija još nije u potpunosti ostvaren, dosadašnji rezultati su obećavajući – sve veći broj građana osvještava važnost redovitih pregleda, raste interes za kontrolu vlastitog zdravlja, a bilježi se i veći broj upućivanja liječniku nakon obavljenih pregleda.

Integracijom ovih javnozdravstvenih aktivnosti s kliničkom praksom kroz sustavnu razmjenu podataka, edukaciju zdravstvenih radnika i uključivanje primarne zdravstvene zaštite, otvara se prostor za stvarnu transformaciju zdravstvene kulture u Hrvatskoj. Takva sinergija između javnozdravstvenih inicijativa i kliničkog sustava može značajno unaprijediti ranu dijagnostiku, pravovremeno liječenje i dugoročno smanjiti opterećenje kroničnim nezaraznim bolestima.

LITERATURA

1. World Health Organization. Hypertension. WHO Fact Sheets. 2023. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hypertension>. Pristupljeno: 20.5.2025.
2. Jelaković B, Reiner Ž, Miličić D et al. Arterial hypertension in Croatia: Results of the EH-UH 2008 study. *Liječ Vjesn*. 2009;131(3-4):85-92.
3. Williams B, Mancia G, Spiering W, Agabiti Rosei E, Azizi M, Burnier M i sur. ESC Scientific Document Group. 2018 ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension. *Eur Heart J*. 2018 Sep 1;39(33):3021-3104. doi: 10.1093/eurheartj/ehy339. Erratum in: *Eur Heart J*. 2019 Feb 1;40(5):475. doi: 10.1093/eurheartj/ehy686.
4. Jelaković B, et al. Croatian Action on Hypertension – a step towards better prevention. *Period Biol*. 2021;123(2):123-129.
5. Bonner C, et al. The role of health literacy in improving adherence to blood pressure medication. *J Clin Hypertens*. 2020;22(2):122-129.
6. Reiner Ž, et al. Dyslipidemia and cardiovascular disease prevention in Croatia: where do we stand? *Coll Antropol*. 2012;36(1):177-184.
7. Hrvatska liga za hipertenziju. Godišnje izvješće 2023./2024. Interni dokument, Zagreb, 2024.
8. Milani RV, Lavie CJ. Health care 2020: reengineering health care delivery to combat chronic disease. *Am J Med*. 2015 Apr;128(4):337-43. doi: 10.1016/j.amjmed.2014.10.047.
9. The European Health Interview Survey (EHIS). Eurostat 2022. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/>. Pristupljeno: 18.5.2025.
10. Benjamin EJ, Muntner P, Alonso A, Bittencourt MS, Callaway CW, Carson AP i sur. American Heart Association Council on Epidemiology and Prevention Statistics Committee and Stroke Statistics Subcommittee. Heart Disease and Stroke Statistics-2019 Update: A Report From the American Heart Association. *Circulation*. 2019 Mar 5;139(10):e56-e528. doi: 10.1161/CIR.0000000000000659. Erratum in: *Circulation*. 2020 Jan 14;141(2):e33. doi: 10.1161/CIR.0000000000000746.
11. Institute for Health Metrics and Evaluation. Global Burden of Disease Study 2020. IHME; 2021. Dostupno na: <https://www.healthdata.org/research-analysis/gbd>. Pristupljeno: 18.5.2025.
12. Visseren FLJ, Mach F, Smulders YM, Carballo D, Koskinas KC, Bäck M i sur. ESC Scientific Document Group. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *Eur Heart J*. 2021 Sep 7;42(34):3227-3337. doi: 10.1093/eurheartj/ehab484. Erratum in: *Eur Heart J*. 2022 Nov 7;43(42):4468. doi: 10.1093/eurheartj/ehac458.
13. Marmot M, Wilkinson RG. Social Determinants of Health. 2nd ed. Oxford University Press; 2006.
14. Jelaković B, Pećin I, Lang VB, Braš M, Capak K, Jelaković A i sur. Improving blood pressure and dyslipidemia control by increasing health literacy in Croatia-missions 70/26 & Do you know what is your number. *Blood Press*. 2024 Dec;33(1):2371863. doi: 10.1080/08037051.2024.2371863.
15. Reiner Ž, Jelaković B, Miličić D, Bubaš M, Balint I i sur. Učinkovite strategije i prijedlog plana za kardio-reno-metaboličko zdravlje naroda – stručno mišljenje. *Liječ Vjesn* 2024;146:357-372.
16. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Izvješće o umrlim osobama u Hrvatskoj – 2022. Zagreb: HZJZ; 2023. Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/10/Izvjesce_umrli_2022.pdf. Pristupljeno: 20.5.2025.
17. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Zdravstveni pokazatelji – kronične nezarazne bolesti u Hrvatskoj. Zagreb: HZJZ; 2022; <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2022/03/Rezultati-projekta-EUROSTAT-Morbidity-Statistics-Rezultati-za-Hrvatsku.pdf>; Pristupljeno: 18.5.2025.

ADRESA ZA DOPISIVANJE:

izv. prof. dr. sc. Ivan Pećin, dr. med.
KBC Zagreb, Klinika za unutarnje bolesti
Kišpatićeva 12, 10 000 Zagreb
e-mail: ivanpecin@yahoo.com

PRIMLJENO/RECEIVED:

4. lipnja 2025./June 4, 2025

PRIHVAĆENO/ACCEPTED:

16. srpnja 2025./July 16, 2025

